SUOMEN VAPAA-AJAN-KALASTAJIEN KESKUSJÄRJESTÖ

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2–6 A 11
00580 Helsinki
olli.saari@vapaa-ajankalastaja.fi

LAUSUNTO

29.11.2022

Eduskunta
ympäristövaliokunta
YmV@mmm.fi

Viite Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö (HE 186/2022 vp) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi

Asia Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto eläinten hyvinvointilaista ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut esitykseen laiksi eläinten hyvinvoinnista ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. SVK lausuu ehdotuksesta kalojen ja kalastuksen osalta kunnioittavasti seuraavaa.

TAUSTAA

Lakiluonnos perustuu keväällä 2019 rauenneeseen hallituksen esitykseen 154/2018 vp. Esitykseen on tehty pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmasta (kohta 3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi, Tavoite 9: Eläinten hyvinvoinnin parantaminen) johtuvat muutokset. Uuteen esitykseen sisältyy myös eräitä hallitusohjelmasta riippumattomia uudistuksia sekä teknisiä tarkennuksia ja päivityksiä. Esitystä on lisäksi täydennetty liitelailla kalastuslain (379/2015) muuttamisesta. Kalastuslakiin sisällytettäisiin uusia säännöksiä kalastuksessa saaliiksi saatujen kalojen vapauttamisesta sekä saaliiksi saatujen tai syöttinä käytettävien kalojen ja rapujen lopettamisesta. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2023 alusta.

SUOMEN VAPAA-AJANKALASTAJIEN KESKUSJÄRJESTÖN KANTA

Lakiesityksen yleinen periaate eläimien hyvästä kohtelusta ja kunnioittamisesta on kannatettava ja niiden omaehtoinen toteuttaminen on kalastajien keskuudessa tätä päivää. Eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön tulee olla riittävän selkeä, jotta luonnonvaraisiin eläimiin kalastuksen puitteissa sovellettavat säädökset ovat selkeitä myös tavallisille harrastajille. Verrattuna edelliseen hallituksen lakiesitykseen (154/2018 vp) **SVK pitää hyvänä ja nykytilannetta selventävänä ratkaisuna, että kaloja ja rapuja koskevat muutosesitykset tehtäisiin kalastuslakiin.** Joitain kaloja ja kalastusta koskevia kirjauksia kuitenkin edelleen sisältyy eläinten hyvinvointilain luonnokseen. Kansalaisten oikeusturvan ja lakikokonaisuuden toimeenpanon kannalta on niiden kohdalla tarpeen tarkentaa suhdetta kaloihin tai kalastukseen.

SVK muistuttaa, ettei eläinten hyvinvointia koskevilla säädöksillä tule suoraan tai epäsuorasti estää tai vaikeuttaa ekologisesti kestävää kalastusta, joka edellyttää myös kalojen vapauttamista. On myös pidettävä mielessä, että Marinin hallitusohjelmaan on kirjattu kestävän vapaa-ajankalastuksen turvaaminen ja Vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategian toimeenpano, jonka tavoitteena on: *Lähivuosina vapaa-*

ajankalastus on suosittu ja yhteiskunnallisesti arvostettu luontoharrastus, joka kestävästi hyödyntää monipuolisia kalavesiä ja kalastusmahdollisuuksia.

SVK:n lausunto on rakennettu lakiesityksen mukaiseen järjestykseen. Alussa nostetaan esiin kommentteja ja esityksiä yksittäisiä pykäliä koskien. Pääosa lausunnosta koskee esitykseen sisältyvää liitelakia kalastuslain (379/2015) muuttamisesta.

Eläinten hyvinvointilaki 5 §, määritelmät

Esityksen 13 kohta käsittelee eläinkilpailua ja samassa yhteydessä ehdotetaan otettavaksi selvyyden vuoksi eläinkilpailun määritelmä. Esityksen mukaan tarkoituksena ei olisi muuttaa sitä, mitä eläinkilpailulla tänä päivänä eläinsuojelulainsäännössä ymmärretään tarkoitettavan. SVK pitää hyvänä selvennyksenä, että eläinkilpailut määritellään sekä sitä, että perustelutekstissä on esimerkin omaisesti mainittu, etteivät kalastuskilpailut ole eläinkilpailuja, kuten eivät ole olleet myöskään nykyisen eläinsuojelulainsäädännön mukaan.

Eläinten hyvinvointilaki 6 §, yleiset periaatteet

Pykälässä on määritelty sana kärsimys. Se esiintyy myös kaloja ja rapuja koskevissa lakiesityksen osissa, vaikka kalojen ja rapujen kärsimyksen kokemisesta ei ole kiistatonta tieteellistä näyttöä (esimerkiksi Browman ym. julkaisu *Welfare of aquatic animals: where things are, where they are going, and what it means for research, aquaculture, recreational angling, and commercial fishing* vuodelta 2019, ICES Journal of Marine Science). Kalojen tiedetään kokevan kipua (se on välttämätöntä itsesuojelulle), mutta se on eri asia kuin tietoinen kivun tuntemus (= kärsimys). **SVK esittää, että kaloja ja rapuja suoraan koskevissa esityksissä tulisi puhua vain tarpeettoman kivun ja stressin välttämisestä.** On syytä myös huomata, ettei lakiesityksen määritelmä kivusta ole kalojen osalta tieteellisesti täysin perusteltavissa, sillä lakiesityksen mukaan kivulla tarkoitettaisiin sekä fyysistä kiputuntemusta että sen aiheuttamaa psyykkistä tuntemusta.

Eläinten hyvinvointilaki 7 §, Sairaan ja vahingoittuneen eläimen auttaminen

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kaikkia kansalaisia koskevasta hädänalaisen luonnonvaraisen eläimen auttamisvelvollisuudesta. Säännös velvoittaisi kansalaista toimimaan moraalisesti vastuullisella tavalla tämän kohdatessa avun tarpeessa olevan luonnonvaraisen eläimen. Toisaalta tarpeeton puuttuminen luonnonvaraisten eläinten elämään ei ole tarkoituksenmukaista eikä toivottavaa. Esityksen mukaan luonnonvaraisen eläimen auttamisen tavoitteena tulisi olla eläimen palauttaminen takaisin luontoon. Muuhun kuin luontoon palauttamiseen tähtäävä väliaikainen hoito tulisi lähtökohtaisesti rajoittaa vain niihin eläinyksilöihin, jotka voidaan hoidon jälkeen sijoittaa eläintarhaan. Jos eläintä ei voida palauttaa luontoon tai sijoittaa eläintarhaan, se tulisi lopettaa.

Kalojen osalta on varsin yleistä, että niitä "löydetään" sairauden vaivaamana (esimerkiksi kutuajan vesihomeiset lohet) tai pelkästään kudun uuvuttamina tai rähjäyttäminä. SVK epäilee olevan tarkoituksenmukaista, että kansalaisia velvoitettaisiin pyydystämään vahingoittuneita kalayksilöitä ja lopettamaan niitä, jotta niille ei aiheutuisi kipua. Kyseessä on luonnon oma kiertokulku, jossa kala saattaa menehtyä tai joutua muiden eläinten ravinnoksi, toisinkaan myös selvitä. Konkreettinen esimerkki ovat Tenojoen uusimmat tulokkaat, kertakutuiset kyttyrälohet. Ei ole tarkoituksen mukaista ihmisten osallistua nopeuttamaan niiden lajityypillistä kudun jälkeistä kuolemaa.

Pykälän toimeenpanon ylettyminen kaloihin olisi myös juridisesti hankala rajapinta, sillä kalastuslaissa (5 §) kalastusoikeudesta säädetyn mukaisesti oikeus harjoittaa kalastusta ja määrätä siitä kuuluu lähtökohtaisesti vesialueen omistajalle. Nyt esitetty eläinten hyvinvointilain muotoilu loisi harmaan alueen, jonka turvin voitaisiin kalastusoikeuden puuttuessakin auttamiseen vedoten kerätä puolikuntoisia kaloja vesistöistä esimerkiksi ihmisravinnoksi. **SVK esittää, että kalat tulisi rajata kokonaan pois pykälästä ja/tai siirtää soveltuvin osin kalastuslain puolelle, samoin kuin perusteluissa on nostettu esiin yhteys metsästyslakiin (84 §).**

Eläinten hyvinvointilaki 28 §, Luonnonvaraisen eläimen elätettäväksi ottaminen

Esityksessä kiellettäisiin käytännössä myös kotimaisten kalojen pitäminen kansalaisten omissa akvaarioissa. Harrastajakunta ei liene suuri, mutta kotimaisten luonnonkalojen akvaariossa pitäminen tarjoaa käytännönläheisen tavan oppia vedenalaisista suomalaisista lajeista ja se tulisikin nähdä hyödyllisenä harrastuksena. Kieltämisellä yksityishenkilöiden kiinnostus ja tietoisuus kotimaisista kalalajeista ja niiden käyttäytymisestä vähenee. Vastaavasti ulkomaisten lajien käyttö voi kasvaa, mikä myös kasvattaa riskiä haitallisten vieraslajien leviämiselle Suomen vesiin. Tuoreita varoittavia esimerkkejä ovat aurinkoahven rohmutokko, joista on tehty havaintoja pienvesissä Lounais-Suomessa.

Eläinten hyvinvointilaki 64 §, Lopetusta koskevat yleiset vaatimukset

SVK on tyytyväinen lausuntokierroksen jälkeen esitykseen tehtyyn tarkennukseen, jonka mukaan kalastusta koskevien lopettamisvaatimusten osalta noudetaan sitä, mitä niistä erikseen säädetään ja toteaa kirjauksen olevan linjassa lakiesityksen kanssa.

Kalastuslaki 58, kalojen vapauttaminen

Suhteessa nykyiseen muotoiluun pykälään ehdotetaan lisättäväksi 3 momentti, jossa säädettäisiin takaisin veteen laskettavan kalan käsittelystä. Saaliiksi saatua takaisin veteen laskettavaa kalaa olisi käsiteltävä mahdollisimman varoen. Takaisin veteen laskettavan kalan hyvään käsittelyyn kuuluisi muun muassa kalan käsittelyn ja kuivilla oloajan minimointi, kalan varovainen ja nopea irrottaminen koukusta tai verkosta, sekä varoen veteen palauttaminen. **SVK kannattaa esitystä pykälän 3 momentin ensimmäiseksi virkkeeksi ja toteaa lisäksi, että neuvonnan keinoin voidaan hyviä käytänteitä saattaa kalastajien käyttöön.**

Esitetyn 3 momentin toista virkettä on lausuntokierroksen jälkeen hieman täsmennetty ja se on nyt kirjoitettu muotoon: *Jos takaisin veteen laskettava kala on selvästi vahingoittunut, kala on lopetettava ennen kuin se lasketaan veteen*. Perustelutekstissä esitystä on kuvattu puolestaan seuraavasti: *Jos takaisin veteen laskettava kala on selvästi niin vahingoittunut, että se tulee todennäköisesti menehtymään vapauttamisen jälkeen, tulisi kala lopettaa ennen takaisin veteen laskemista kalan tarpeettoman kärsimyksen vähentämiseksi. Selkeitä kalan todennäköiseen menehtymiseen johtavia vaurioita olisivat esimerkiksi suuri verenvuoto tai kalan liikkumattomuus sitä kosketettaessa.* SVK pitää uusia tekstimuotoja parempana (pois lukien virheellisen kärsimys-sanan säilyttäminen), mutta hyvästä ajatuksesta huolimatta edelleen epäilee pykälän toimeenpanon olevan käytännössä haasteellista. Suurella osa kalastajista ei ole, eikä tule olemaan riittävää osaamista arvioida kalan selviämismahdollisuuksia. Lisäksi ne vaihtelevat lajeittain. Esimerkiksi hauki selviää usein voimakkaasta vedenvuodesta huolimatta ja jopa kiduskaaren katkeamisesta. Väärien arviointien vuoksi tulisi näilläkin kirjauksilla lopetetuksi merkittävästi sellaisia kaloja, jotka olisivat pyyntitilanteesta voineet selviytyä. Erityisen vaarallista tämä olisi uhanalaisten vaelluskalojen ja harvalukuisten suurten emokalojen kohdalla, joiden selviämismahdollisuuksia pyyntitilanteista ei lakiesityksellä tulisi heikentää**. SVK:n mielestä paras ja käytännöllisin ratkaisu on poistaa vaatimus vapautettavan kalan lopettamisesta kokonaan laista ja keskittyä neuvonnan keinoin kalastajien ennaltaehkäiseviin toimiin kalojen menestyksekkään vapauttamisen turvaamiseksi.** Toinen, mutta huonompi, vaihtoehto on rajata ainakin kalastuslaissa määritellyt (4 §) vaelluskalat sekä kaikkien kalastussäännösten vapauttamisvelvoitteiden piiriin kuuluvat kalat pois vaurioituneiden kalojen lopettamisvelvoitteesta ennen vapauttamista.

Kalastuslaki 58 a, kalojen ja rapujen lopetus

Esitetyn eläinten hyvinvointilain 6 pykälässä (yleiset periaatteet) todetaan, että eläimelle voitaisiin edelleenkin aiheuttaa kipua ja kärsimystä, kunhan tähän on olemassa hyväksyttävissä oleva syy. **SVK katsoo, että tätä**

olisi pohdittava myös silloin kun määritellään, mitä kalastusta lopettamisvelvoitteet koskevat tai eivät koske. Nyt esitetyn kalojen lopetuspykälän perusteluissa vain todetaan olevan mahdollista, että tietyillä kalastusmenetelmillä pyydettäessä saaliiksi tulee kerralla niin suuri saalismäärä, että kalojen lopettaminen ei käytännössä ole mahdollista. Pykälän kokonaiskuva perusteluteksteineen näyttääkin siltä, että vapakalastus olisi ainoa kalastusmuoto, jota lopettamissäädökset koskisivat poikkeuksetta. Samalla kalastuksen osalta eläinten hyvinvointilain vaikutukset ylettyisivät nykykirjauksin arviolta pariin prosenttiin kaikista saatavista kaloista. **Nykymuodossaan SVK ei voi pykälää hyväksyä, sillä lopettamisvelvoitteen ylettäminen vain pieniin saaliisiin ja tiettyihin kalastusmuotoihin ei ole oikeudenmukainen eikä takaisi lain yleistä hyväksyttävyyttä**. Kun kyseessä on eläinten hyvinvointi, on kalastusmuodosta riippumatta lopettamisvelvoitteen koskettava lähtökohtaisesti kaikkea kalastusta, olipa kyseessä suuret tai pienet saalismäärät.

SVK on tyytyväinen siihen, että lausuntokierroksen jälkeen pykälän perusteluihin on lisätty mahdollisuus sumputettujen kalojen vapauttamiseen. Lyhytaikainen sumputus on kalastajien keskuudessa normaali keino muun muassa huolehtia, että saatu kala toipuu pyyntitilanteesta ennen sen mahdollista vapauttamista. Tämä on myös vapautuspykälään esitetyn kolmannen momentin mukaista toimintaa, eli kalastajan on arvioitava kalan mahdollisuus pysyä hengissä. Lisäksi varsin tavallista on pitää kaloja lyhyen aikaa sumpussa ja valita niistä sopivimman kokoiset ruokakalat ja vapauttaa muut, mikä on kestävän kalastuksen mukaista toimintaa. Sumputusta käytetään apuna myös joissain kalastuskilpailumuodoissa sekä kalantutkimuksessa (esimerkiksi merkintätutkimukset) ja kalavesienhoidon toimenpiteissä (esimerkiksi emokalojen siirrot), joissa ei ole tarkoitus tappaa kaloja sumputuksen päätteeksi.

Esityksen 2 momentissa kuvattavien kalojen lopettamista vaikeuttavien olosuhteiden määritelmää SVK esittää tarkennettavaksi muotoon ”lopettamista <u>kohtuuttomasti</u> vaikeuttavat olosuhteet”, mikä vastaa paremmin perustelutekstissä olevaan kuvaukseen sellaisista vaativista sääilmiöistä, jotka edellyttävät siirtymistä suojaisemmalle vesialueelle. Esimerkiksi kalastus kovassa tuulessa on nykyään arkipäivää, joten sen ei pidä automaattisesti tarkoittaa oikeutta lykätä lopettamista. Siksikin on tarpeen lisätä perustelutekstiin, että oikeus kalan lopettamisen lykkäämiseen keliolosuhteiden takia on tarpeen kalastajien turvallisuuden takia. **SVK huomauttaa, että edellä kuvatun lopettamista kohtuuttomasti vaikeuttavien olosuhteiden vallitessa lopettamisvelvollisuuden lykkäämisen tulee päteä kaikessa kalastuksessa.** Luonnoksen mukaan se olisi mahdollista vain pyydyksiä koettaessa, jolloin keliennakointia on itseasiassa helpompi tehdä verrattuna esimerkiksi veneestä tapahtuvaan vapakalastukseen, jossa kalan väsytystilanteen aikana vene voi ajautua vaarallisen lähelle virtaavia koskia ja kuohuvia kareja.

Esityksen 3 momenttia koskevan perustelutekstin 5 momentin mukaan ovat trooli, nuotta ja rysä ”suurine saaliineen” käytännössä rajattu lopettamisvelvoitteesta vapaiksi kalastusmuodoiksi. Esitykseen lisäksi kirjattujen väljien verkko- ja katiskakalastusesimerkkien myötä ei pyydyskalastuksessa lopettamisvelvollisuutta käytännössä noudatettaisi. **SVK:n mielestä perusteluteksteihin tulisi kirjoittaa näkyviin esimerkkitilanteita, jolloin kalat täytyi lopettaa välittömästi myös pyydyskalastuksessa.** Niiden mukaan esimerkiksi verkkokalastuksessa kalat tulisi lähtökohtaisesti lopettaa sitä mukaa, kun niitä verkosta veneeseen tai jäälle nostetaan. Katiskalla saatuja kaloja ei kaikkia voida lopettaa välittömästi, mutta lopetustoimeen olisi ryhdyttävä heti, kun katiska on koettu. Nämä esimerkit voisi siirtää perustelutekstin ensimmäiseen momenttiin ja viidenteen puolestaan jättää vain sellaisia tilanteita ja pyyntimuotoja koskevat esimerkit, jolloin lopetusvelvollisuutta ei tarvitsisi noudattaa.

SVK esittää perustelutekstin viidennen momentin alun muuttamista muotoon: Mikäli kerralla kalastettava suuri saalismäärä on tarkoitus hyötykäyttää, mutta kalojen lopettaminen ei pyyntimuodosta tai kalojen laadun varmistamisesta johtuen ole käytännössä mahdollista, ei kaloja tarvitsisi välittömästi saaliiksi ottamisen jälkeen lopettaa. Kuvaus pitäisi sisällään sekä perusteluteksteihin jo sisältyvän trooli-, nuotta- ja rysäkalastuksen että myös pieniin kaloihin kohdistuvat kalastuskilpailut ja hoitokalastukset, jossa kaloja pyydettäisiin kerralla suuria määriä. **Samalla SVK esittää perustelutekstin toisessa momentissa olevan kalastuskilpailuja koskevan maininnan kirjattavaksi muotoon: Säännöstä sovellettaisiin <u>pääsääntöisesti</u> myös kalastuskilpailuissa.**

Esityksen 4 momentissa pykälässä säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin lopetuksessa käytettävistä lopetusmenetelmistä ja -tekniikoista, saalismääristä ja kalojen lopetusta vaikeuttavista olosuhteista. **SVK katsoo, että lain ymmärrettävyyden ja**

toimeenpanon kannalta keskeiset tarkennukset (esimerkiksi kuvaukset saalismääristä ja vaikeuttavista olosuhteista) on tarpeen kirjata itse lakiin, ei asetukseen. Muutoin esimerkiksi suuri saalismäärä -termin epämääräisyyden takia konkreettista tietoa kalastustilanteista, joissa lopetusvelvollisuutta edellytetään, tultaisiin saamaan vasta, kun valtioneuvoston asetus annetaan. Asetuksen sisällöstä ei ole olemassa vielä lainkaan tietoa siitäkään huolimatta, että lainsäädäntösuunnitelman mukaan lain on tarkoitus astua voimaan jo vuoden 2023 alusta.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Olli Saari
toiminnanjohtaja